

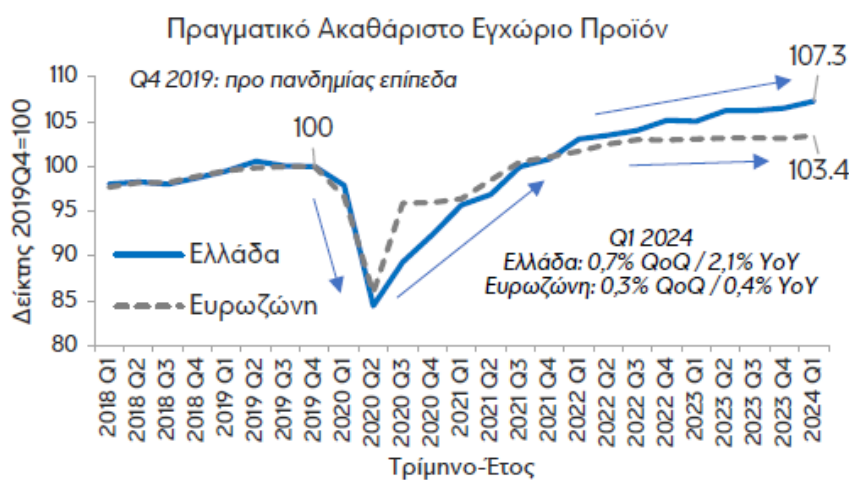
7 ΗΜΕΡΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

14 Ιουνίου 2024, Τεύχος 506

Ανάλυση των εθνικών λογαριασμών του α' τριμήνου 2024

Την Παρασκευή 7 Ιουνίου 2024 η Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ) ανακοίνωσε τους εθνικούς λογαριασμούς του α' τριμήνου 2024.¹ Ο πραγματικός ρυθμός μεγέθυνσης της ελληνικής οικονομίας, δηλαδή η ποσοστιαία μεταβολή του πραγματικού Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ), διαμορφώθηκε στο 0,7% σε τριμηνιαία βάση και στο 2,1% σε ετήσια βάση, παρουσιάζοντας αύξηση σε σύγκριση με το προηγούμενο τρίμηνο (0,3% QoQ και 1,3% YoY).² Επιπρόσθετα, αποδείχτηκε υψηλότερος από τη μέση εκτίμηση της αγοράς, η οποία τοποθετούσε την ανάπτυξη του α' τριμήνου στο 0,5% QoQ και 1,7% YoY. Στο παρόν τεύχος του δελτίου 7 Ημέρες Οικονομία αναλύουμε τα εν λόγω αποτελέσματα και συγκρίνουμε την επίδοση της ελληνικής οικονομίας με τις αντίστοιχες των χωρών της Ευρωζώνης.

Σχήμα 1: Ελλάδα και Ευρωζώνη – Πραγματικό Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν, Εποχικά Διορθωμένα Στοιχεία

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Eurobank Research.

- Συνεχίστηκε η υπεραπόδοση της ελληνικής οικονομίας έναντι του μέσου όρου της Ευρωζώνης το α' τρίμηνο 2024

¹ Οι εθνικοί λογαριασμοί του β' τριμήνου 2024 είναι προγραμματισμένο να ανακοινωθούν από την ΕΛΣΤΑΤ στις 6 Σεπτεμβρίου 2024.

² Ως %QoQ ορίζεται η τριμηνιαία ποσοστιαία μεταβολή και ως %YoY η αντίστοιχη ετήσια.

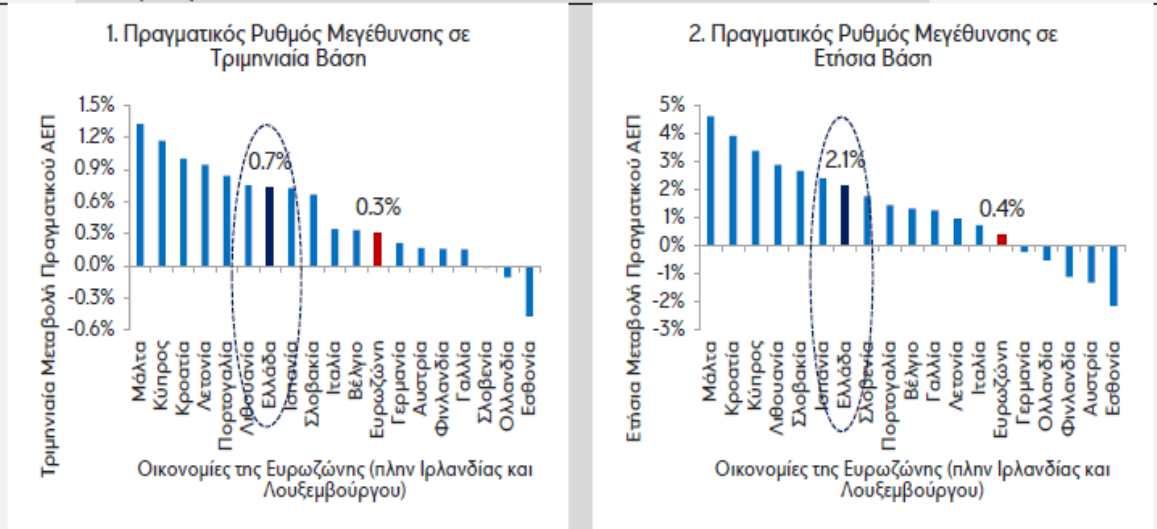
Συγγραφείς

Στυλιανός Γ. Γώγος
Ερευνητής Οικονομολόγος, PhD
sgogos@eurobank.gr

Η ελληνική οικονομία συνέχισε να μεγεθύνεται με υψηλότερο ρυθμό έναντι του μέσου όρου της Ευρωζώνης το α' τρίμηνο 2024 (0,7% QoQ / 2,1% YoY vs. 0,3% QoQ / 0,4% YoY) με αποτέλεσμα το πραγματικό ΑΕΠ στην Ελλάδα να ξεπεράσει κατά 7,3% τα προ πανδημίας επίπεδα έναντι 3,4% στην Ευρωζώνη (βλέπε Σχήμα 1). Όπως έχουμε αναφέρει σε παλαιότερα τεύχη του δελτίου 7 Ημέρες Οικονομία αυτό είναι το ελάχιστο που θα πρέπει να πετυχαίνει για πολλά χρόνια η ελληνική οικονομία έτσι ώστε να μειώσει τη διαφορά που τη χωρίζει από τον μέσο όρο της Ευρωζώνης σε όρους κατά κεφαλήν ΑΕΠ (στο 64,4% του μέσου όρου της Ευρωζώνης το 2023 σε μονάδες ισοδύναμης αγοραστικής δύναμης).

Ανάμεσα στις 20 χώρες της Ευρωζώνης, η Μάλτα σημείωσε τον υψηλότερο ρυθμό μεγέθυνσης σε τριμηνιαία βάση το α' τρίμηνο 2024 (1,3%, βλέπε Σχήμα 2.1) και ακολούθησαν (εξαιρουμένων των οικονομιών της Ιρλανδίας και του Λουξεμβούργου): Κύπρος (1,2%), Κροατία (1,0%), Λετονία (0,9%), Πορτογαλία (0,8%), Λιθουανία (0,8%), Ελλάδα (0,7%), Ισπανία (0,7%), Σλοβακία (0,7%), Ιταλία (0,3%), Βέλγιο (0,3%), Ευρωζώνη (0,3%), Γερμανία (0,2%), Αυστρία (0,2%), Φινλανδία (0,2%), Γαλλία (0,2%), Σλοβενία (0,0%), Ολλανδία (-0,1%) και Εσθονία (-0,5%). Η Μάλτα κατέγραψε και τον υψηλότερο ρυθμό μεγέθυνσης σε ετήσια βάση το α' τρίμηνο 2024 (4,6%, βλέπε Σχήμα 2.2) και ακολούθησαν (εξαιρουμένων των οικονομιών της Ιρλανδίας και του Λουξεμβούργου): Κροατία (3,9%), Κύπρος (3,4%), Λιθουανία (2,9%), Σλοβακία (2,7%), Ισπανία (2,4%), Ελλάδα (2,1%), Σλοβενία (1,8%), Πορτογαλία (1,5%), Βέλγιο (1,3%), Γαλλία (1,3%), Λετονία (0,9%), Ιταλία (0,7%), Ευρωζώνη (0,4%), Γερμανία (-0,2%), Ολλανδία (-0,5%), Φινλανδία (-1,1%), Αυστρία (-1,3%) και Εσθονία (-2,1%). Συνεπώς, οι οικονομίες κυρίως της νότιας Ευρώπης συνέχισαν να αναπτύσσονται ταχύτερα έναντι των οικονομιών της κεντρικής και βόρειας Ευρώπης.

Σχήμα 2: Ελλάδα και Ευρωζώνη – Πραγματικός Ρυθμός Μεγέθυνσης σε Τριμηνιαία και σε Ετήσια Βάση, Εποχικά Διορθωμένα Στοιχεία

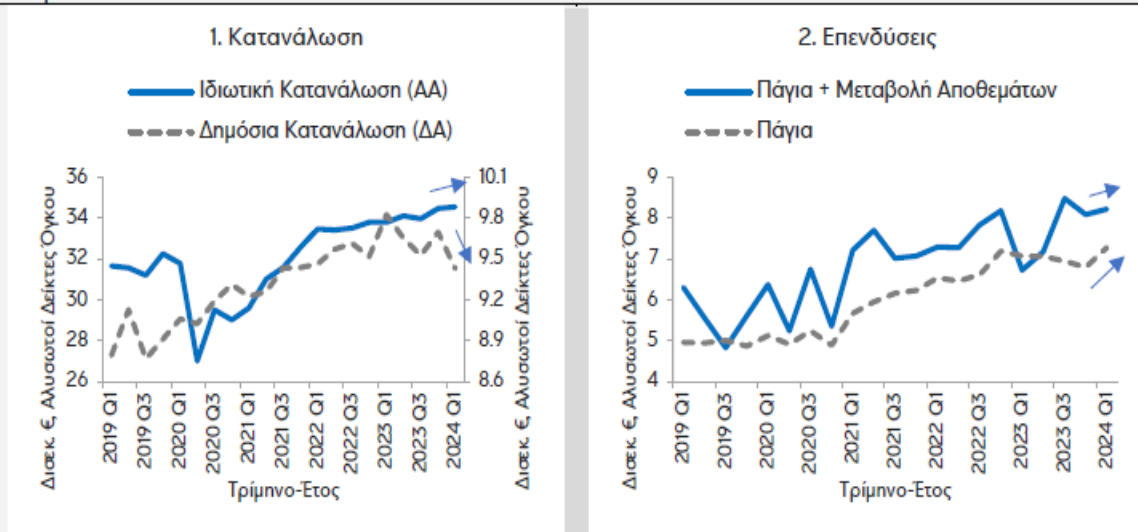

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Eurostat, Eurobank Research.

- Η ιδιωτική κατανάλωση παρουσίασε ανθεκτικότητα και οι επενδύσεις παγίων ενισχύθηκαν, ωστόσο οι εξαγωγές παρέμειναν σε καθοδική τροχιά το α' τρίμηνο 2024

Βάσει της προσέγγισης της δαπάνης το ΑΕΠ ισούται με το άθροισμα της ιδιωτικής και της δημόσιας κατανάλωσης, των ιδιωτικών και των δημόσιων επενδύσεων (πάγια και μεταβολή αποθεμάτων) και των καθαρών εξαγωγών. Οι καθαρές εξαγωγές ισούνται με τη διαφορά ανάμεσα στις εξαγωγές και τις εισαγωγές. Η τελευταία μεταβλητή, ήτοι των εισαγωγών, εισέρχεται αφαιρετικά στον υπολογισμό του ΑΕΠ καθώς αποτελεί δαπάνη για αγαθά και υπηρεσίες που παρήχθησαν στην αλλοδαπή, δηλαδή που δεν αποτελούν μέρος της εγχώριας παραγωγής, οπότε και του ΑΕΠ.

Σχήμα 3: Ελλάδα – Συνιστώσες Δαπάνης Πραγματικού Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος, Εποχικά Διορθωμένα Στοιχεία

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Eurobank Research.

Σημείωση: ως AA ορίζουμε τον αριστερό κάθετο άξονα και ως DA τον αντίστοιχο δεξιό.

Στα Σχήματα από 3.1 έως 3.4 παρουσιάζουμε την εξέλιξη των παραπάνω μεταβλητών από το α' τρίμηνο 2019 μέχρι το α' τρίμηνο 2024. Σε ό,τι αφορά τις συνιστώσες της εγχώριας ζήτησης παρατηρούμε τα εξής (βλέπε Σχήματα 3.1 και 3.2):

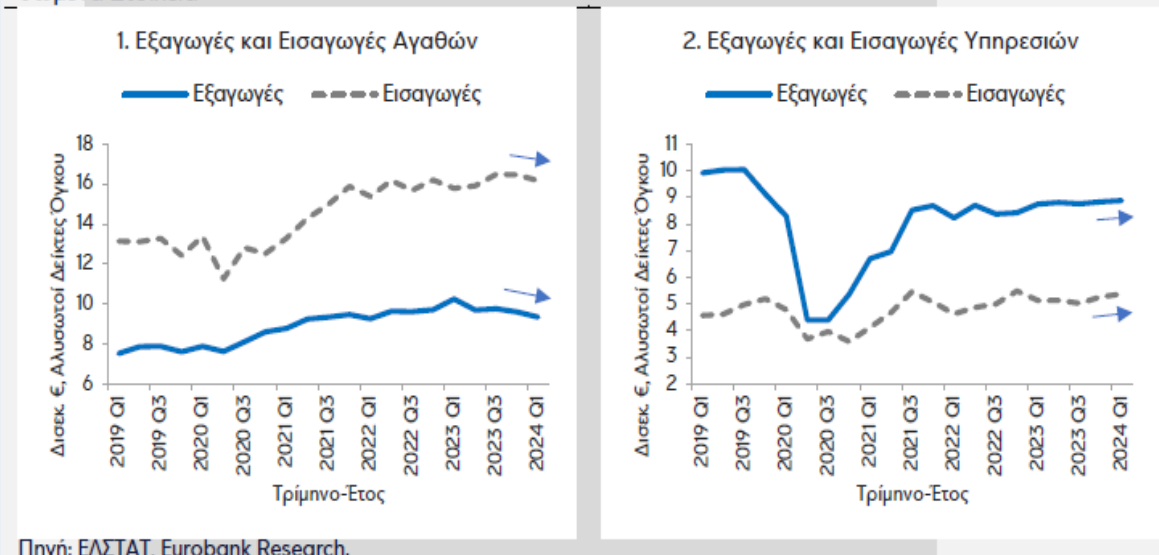
1^ο, η ιδιωτική κατανάλωση, η συνιστώσα με το μεγαλύτερο μερίδιο στο ΑΕΠ, παρουσίασε ανθεκτικότητα στο υψηλό επίπεδο των τιμών και των επιτοκίων, σημειώνοντας ρυθμό μεταβολής 0,2% QoQ / 2,2% YoY το α' τρίμηνο 2024 από 1,5% QoQ / 2,0% YoY το δ' τρίμηνο 2023. Η ακούσια και η εκούσια αποταμίευση (involuntary and voluntary savings) κατά τη διάρκεια της πανδημίας, τα κυβερνητικά μέτρα στηριξής του διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών έναντι της ενεργειακής κρίσης και τα θετικά στοιχεία της αγοράς εργασίας ενίσχυσαν την ιδιωτική κατανάλωση στη μεταπανδημική περίοδο. Σήμερα, κεντρικό ρόλο για την άνοδο των καταναλωτικών δαπανών των νοικοκυριών λαμβάνουν η ενίσχυση της απασχόλησης και των ονομαστικών μισθών ανά απασχολούμενο (το σύνολο των αμοιβών εξαρτημένης εργασίας αυξήθηκε κατά 5,6% YoY το α' τρίμηνο 2024).

2^ο, οι επενδύσεις παγίων, ήτοι η μεταβλητή με τη θεμελιώδη για την οικονομία διττή ιδιότητα της αύξησης της ζήτησης στο παρόν και της διεύρυνσης των παραγωγικών δυνατοτήτων στο μέλλον, μετά από 4 συνεχή τρίμηνα καθοδικής τροχιάς ενισχύθηκαν κατά 7,1% QoQ / 2,9% YoY το α' τρίμηνο 2024 από -

2,2% QoQ / -5,5% YoY το δ' τρίμηνο 2023. Από τις 7 βασικές κατηγορίες κεφαλαιουχικών αγαθών σε 3 σημειώθηκαν επέκταση (άλλα κατασκευές 5%, εξοπλισμός τεχνολογίας πληροφορικής και επικοινωνίας 7,7% και μηχανολογικός εξοπλισμός και οπλικά συστήματα 2,2%) και σε 4 κάμψη (κατοικίες -2,9%, αγροτικά προϊόντα -4,3%, μεταφορικός εξοπλισμός -7,7% και άλλα προϊόντα -0,4%). Για να επαληθευτεί η εκτίμηση του Προγράμματος Σταθερότητας 2024 για αύξηση των επενδύσεων παγίων κατά 9,1% το 2024 από 4,0% το 2023, θα πρέπει κατά μέσο όρο ο τριμηνιαίος ρυθμός μεταβολής να διαμορφωθεί στο 3,0% τα επόμενα 3 τρίμηνα ή ισοδύναμα 11,4% σε ετήσια βάση.

3^ο, η δημόσια κατανάλωση κινήθηκε έντονα καθοδικά με ρυθμό -2,7% QoQ / -4,0% YoY το α' τρίμηνο 2024 από 1,8% QoQ / 1,9% YoY το δ' τρίμηνο 2023.

Σχήμα 4: Ελλάδα – Συνιστώσες Δαπάνης Πραγματικού Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος, Εποχικά Διορθωμένα Στοιχεία

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Eurobank Research.

Σε ό,τι αφορά τον εξωτερικό τομέα της ελληνικής οικονομίας, τα αποτελέσματα είχαν ως ακολούθως (βλέπε Σχήματα 4.1 και 4.2):

1^ο, οι εξαγωγές, δηλαδή το σύνολο των αγαθών και υπηρεσιών που παράγονται στην ελληνική οικονομία αλλά αγοράζονται από φορείς (νοικοκυριά, επιχειρήσεις και κυβερνήσεις) της αλλοδαπής, μειώθηκαν κατά 2,4% QoQ / 5,7% YoY το α' τρίμηνο 2024 από -0,7% QoQ / 1,6% YoY το δ' τρίμηνο 2023. Αξίζει να σημειώσουμε ότι το σύνολο των εξαγωγών ακολουθεί καθοδική τροχιά τα 4 τελευταία τρίμηνα. Αυτή η επίδοση αντανάκλα τη μέση μείωση των εξαγωγών αγαθών κατά 2,2% QoQ και τη σχετικά ήπια μέση ετήσια αύξηση των εξαγωγών υπηρεσιών κατά 0,4% QoQ. Η στασιμότητα των οικονομιών που αποτελούν σημαντικούς εμπορικούς εταίρους της Ελλάδας (π.χ. Ευρωζώνη) και η όξυνση της γεωπολιτικής αβεβαιότητας ασκούν αρνητικές επιδράσεις στις εξαγωγές.

Στοιχεία για τις επί μέρους κατηγορίες των εξαγωγών αγαθών σε εποχικά διορθωμένους όρους και σε σταθερές τιμές δεν ανακοινώνονται από την ΕΛΣΤΑΤ. Παρά ταύτα, χρησιμοποιώντας τις παρατηρήσεις

των εμπορευματικών συναλλαγών (μη εποχικά διορθωμένα στοιχεία και σε τρέχουσες τιμές) παρατηρούμε ότι οι εξαγωγές αγαθών όπως τα λάδια και λίπη ζωικής ή φυτικής προέλευσης, τα χημικά προϊόντα και συναφή, τα βιομηχανικά είδη ταξινομημένα κυρίως κατά πρώτη ύλη και τα μηχανήματα και υλικό μεταφορών, κινήθηκαν εντόνως καθοδικά σε ετήσια βάση το α' τρίμηνο 2024.³

2^ο, οι εισαγωγές, δηλαδή το σύνολο των αγαθών και υπηρεσιών που παράγονται στην αλλοδαπή αλλά αγοράζονται από φορείς της εγχώριας οικονομίας, σημείωσαν ρυθμό μεταβολής -0,6% QoQ / 3,1% YoY το α' τρίμηνο 2024 από 0,9% QoQ / 0,0% YoY το δ' τρίμηνο 2023. Τα τελευταία 4 τρίμηνα, δηλαδή την περίοδο που οι εξαγωγές παρουσιάζουν κάμψη, οι εισαγωγές καταγράφουν μέση τριμηνιαία αύξηση κατά 0,8% (0,6% στα αγαθά και 1,2% στις υπηρεσίες). Σύμφωνα με τα στοιχεία του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών της Τραπέζης της Ελλάδος (ΤτΕ), η αύξηση των εισαγωγών αγαθών προέρχεται από την κατηγορία των προϊόντων εκτός καυσίμων και πλοίων.

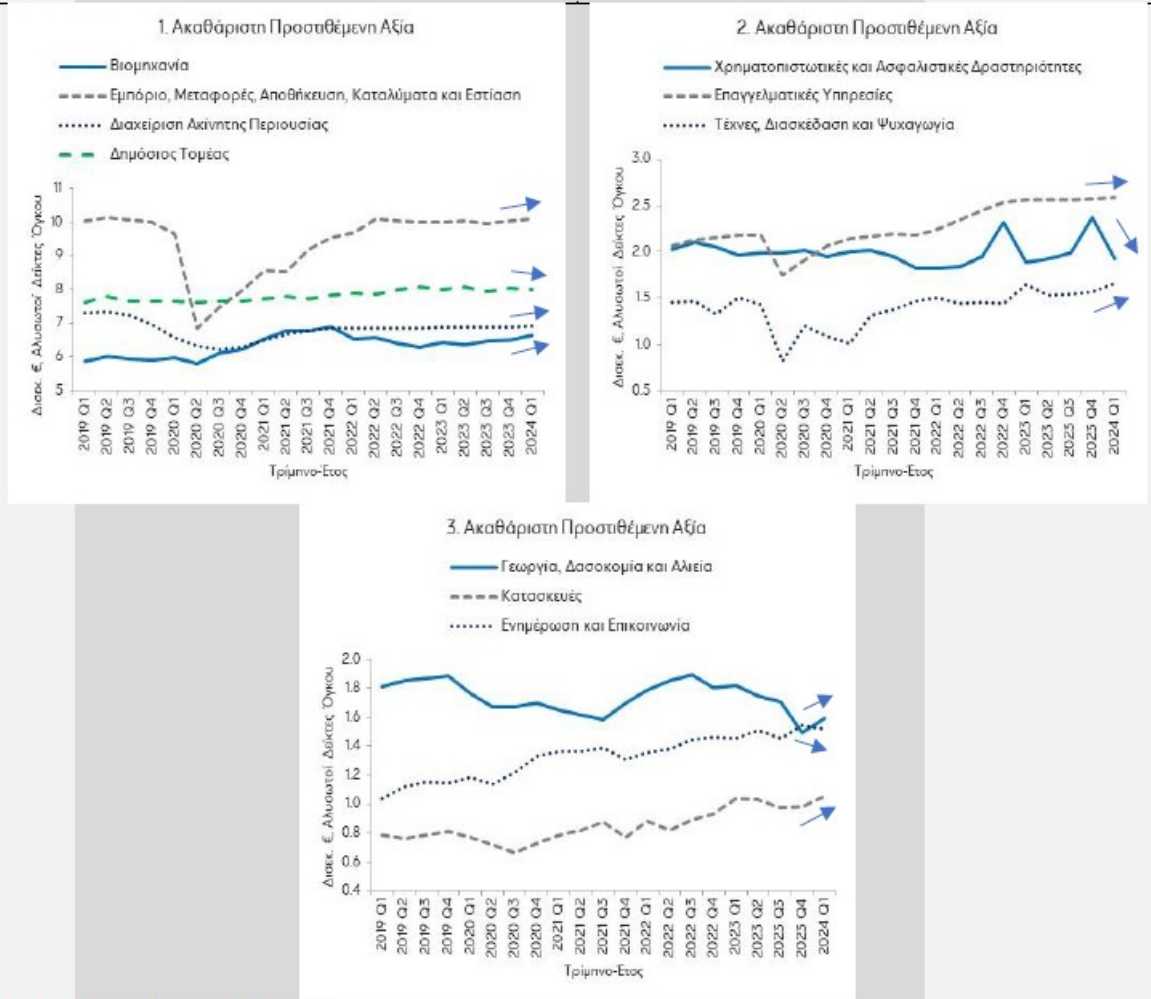
- **Η γεωργία, η βιομηχανία, οι κατασκευές και οι υπηρεσίες των τεχνών, διασκέδασης και ψυχαγωγίας σημείωσαν αύξηση σε όρους ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας το α' τρίμηνο 2024**

Βάσει της προσέγγισης της παραγωγής το ΑΕΠ ισούται με το άθροισμα της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας που παράγεται στους επί μέρους κλάδους της οικονομίας.⁴ Όπως η προσέγγιση της δαπάνης μετρά το ΑΕΠ από την πλευρά της ζήτησης, η προσέγγιση της παραγωγής μετρά το ΑΕΠ από την πλευρά της προσφοράς. Η εν λόγω μέθοδος αποκαλύπτει τη σύνθεση της παραγωγής μιας οικονομίας.

³ Αντιθέτως οι εξαγωγές τροφίμων παρουσίασαν αύξηση το α' τρίμηνο 2024.

⁴ Στο τέλος προστίθενται οι φόροι επί των προϊόντων και αφαιρούνται οι επιδοτήσεις επί των προϊόντων για να μετατραπεί η ακαθάριστη προστιθέμενη αξία σε βασικές τιμές σε ΑΕΠ σε αγοραίες τιμές

Σχήμα 5: Ελλάδα – Συνιστώσες Παραγωγής Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας, Εποχικά Διορθωμένα Στοιχεία

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Eurobank Research.

Από τους 10 συγκεντρωτικούς κλάδους οικονομικών δραστηριοτήτων για τους οποίους ανακοινώνονται στοιχεία από την ΕΛΣΤΑΤ, σε 7 η ακαθάριστη προστιθέμενη αξία αυξήθηκε σε τριμηνιαία βάση το α' τρίμηνο 2024 και σε 3 μειώθηκε (βλέπε Σχήματα 5.1 έως 5.3). Η υψηλότερη άνοδος σημειώθηκε στις κατασκευές (7,0%) και ακολούθησαν: γεωργία, δασοκομία και αλιεία (6,3%), τέχνες, διασκέδαση και ψυχαγωγία (5,6%), βιομηχανία (1,9%), εμπόριο, μεταφορές, αποθήκευση, καταλύματα και εστίαση (0,6%), επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες, διοικητικές και υποστηρικτικές δραστηριότητες (0,6%) και διαχείριση ακίνητης περιουσίας (0,1%).⁵ Η υψηλότερη κάμψη σημειώθηκε στις χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες (-18,8%) και ακολούθησαν: ενημέρωση και επικοινωνία (-1,5%) και δημόσια διοίκηση και άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, εκπαίδευση, δραστηριότητες σχετικές με την ανθρώπινη υγεία και την κοινωνική μέριμνα (-0,7%).

⁵ Η αύξηση της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας στον συγκεντρωτικό κλάδο του εμπορίου, μεταφορών, αποθήκευσης, καταλυμάτων και εστίασης, δύναται να προηγήσει από τον υποκλάδο των καταλυμάτων και εστίασης, καθώς οι δείκτες υψηλής συχνότητας του εμπορίου παρουσίασαν κάμψη το α' τρίμηνο 2024 (ο δείκτης όγκου λιανικού εμπορίου μειώθηκε κατά 2,0% QoQ / 4,5% YoY).

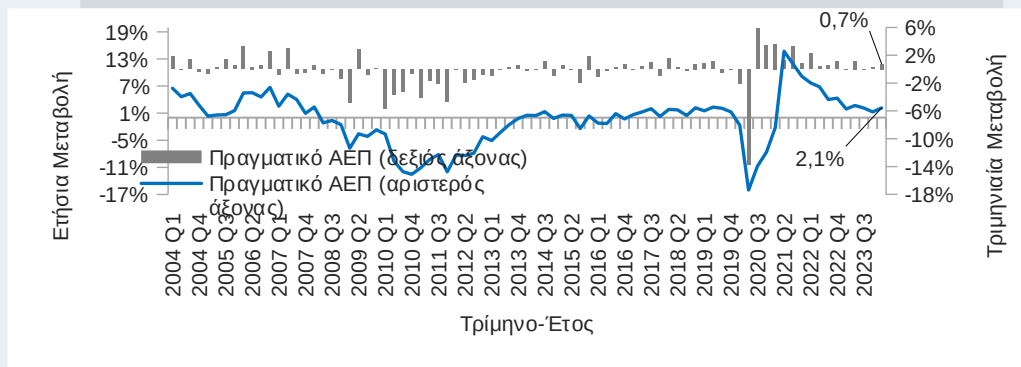
Εν κατακλείδι, η ελληνική οικονομία παρέμεινε σε φάση επέκτασης το α' τρίμηνο 2024. Ο πραγματικός ρυθμός μεγέθυνσης ενισχύθηκε στο 0,7% QoQ / 2,1% YoY από 0,3% QoQ / 1,3% YoY το δ' τρίμηνο 2023 και ήταν υψηλότερος τόσο σε σύγκριση με τον μέσο όρο της Ευρωζώνης όσο και σε σχέση με τη μέση εκτίμηση της αγοράς. Η καταναλωτική δαπάνη, στηριζόμενη στα θετικά στοιχεία της αγοράς εργασίας, αποδείχτηκε ανθεκτική στις πιέσεις των τιμών και των επιτοκίων, οι επενδύσεις παγίων αυξήθηκαν για πρώτη φορά μετά από 4 τρίμηνα καθοδικής τροχιάς, ενώ οι εξαγωγές, επηρεαζόμενες ίσως από τη στασιμότητα των εμπορικών εταίρων της Ελλάδας και από την όξυνση της γεωπολιτικής αβεβαιότητας κινήθηκαν πτωτικά για 4 τρίμηνο στη σειρά. Από την πλευρά της προσφοράς, οι κλάδοι της γεωργίας, της βιομηχανίας, των κατασκευών, των καταλυμάτων και εστίασης, των επαγγελματικών υπηρεσιών και των τεχνών, διασκέδασης και ψυχαγωγίας, είχαν θετική συνεισφορά στην αύξηση του ΑΕΠ το α' τρίμηνο 2024. Οι εθνικοί λογαριασμοί του β' τριμήνου 2024 είναι προγραμματισμένο να ανακοινωθούν από την ΕΛΣΤΑΤ στις 6 Σεπτεμβρίου 2024. Η ανθεκτικότητα της καταναλωτικής δαπάνης, η συνέχιση της αύξησης των επενδύσεων παγίων και η αντιστροφή της καθοδικής πορείας των εξαγωγών θα κρίνουν σε μεγάλο βαθμό το κατά πόσο η ελληνική οικονομία θα επαληθεύσει τις τρέχουσες προβλέψεις επίσημων οργανισμών που κατά μέσο όρο τοποθετούν την ανάπτυξη το 2024 λίγο πιο πάνω από το 2,0%.

Πίνακας Α1: Βασικά Μακροοικονομικά Μεγέθη της Ελληνικής Οικονομίας

Πραγματικό Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (εποχικά διορθωμένα στοιχεία)

Το 1^ο τρίμηνο 2024 η ετήσια μεταβολή του πραγματικού ΑΕΠ ήταν +2,1% YoY (+1,3% YoY το Q4 2023 και +1,9% YoY το Q1 2023) και η αντίστοιχη τριμηνιαία μεταβολή ήταν +0,7% QoQ (+0,3% QoQ το Q4 2023 και -0,1% QoQ το Q1 2023)

Προβλέψεις για το σύνολο του έτους – Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Μαΐ-2024: 2024 2,2%, 2025 2,3%

ΑΕΠ (% YoY, % QoQ)

Περίοδος: Q1 2004–Q1 2024

Στοιχεία: τριμηνιαία

Μέσος Όρος: -0,4%

Διάμεσος: +0,6%

Μέγιστο: +14,7% (Q2 2021)

Ελάχιστο: -16,0% (Q2 2020)

Δημοσίευση: 7/6/2024 (προσωρινά στοιχεία)

Επόμενη: 6/9/2024

Ποσοστό Ανεργίας (εποχικά διορθωμένα στοιχεία)

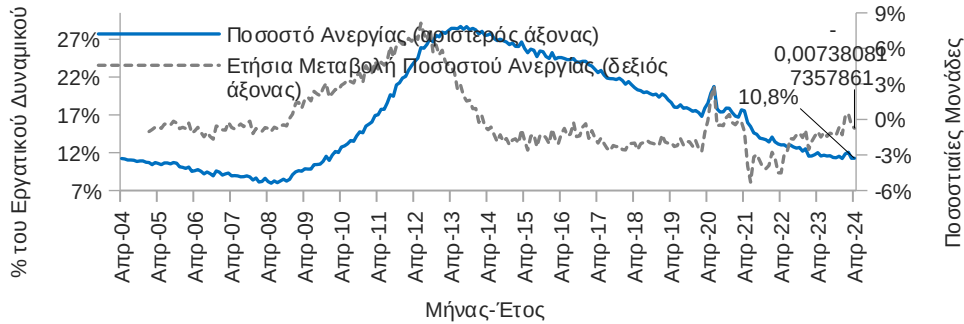
Τον Απρίλιο 2024 το ποσοστό ανεργίας διαμορφώθηκε στο 10,8% (10,8% τον Μάρτιο 2024 και 11,5% τον Απρίλιο 2023) και το αντίστοιχο μέσο ετήσιο μέγεθος (μέσος όρος 12 μηνών) ήταν στο 11,0% (11,1% τον Μάρτιο 2024 και 11,9% τον Απρίλιο 2023)

Προβλέψεις για το σύνολο του έτους – Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Μαΐ-2024: 2024 10,3%, 2025 9,7%

Ποσοστό Ανεργίας (%)

Περίοδος: 4/2004-4/2024

Στοιχεία: μηνιαία

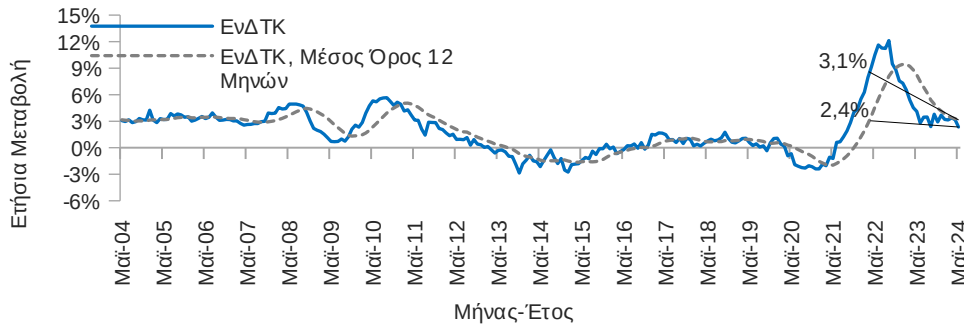
Μέσος Όρος: 17,2%
 Διάμεσος: 17,2%
 Μέγιστο: 28,3% (7/2013)
 Ελάχιστο: 7,5% (5/2008)

ΑΑ = αριστερός άξονας
 ΔΑ = δεξιός άξονας
 ΠΜ = ποσοστ, μοναδ,
 Δημοσίευση: 30/5/2024
 Επομ. δημ.: 1/7/2024

Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή

Τον Μάιο 2024 η ετήσια μεταβολή του ΕνΔΤΚ ήταν +2,4% YoY (+3,2% YoY τον Απρίλιο 2024 και +4,1% YoY τον Μάιο 2023) και η αντίστοιχη μέση ετήσια μεταβολή (μέσος όρος 12 μηνών) ήταν 3,1% YoY (3,3% YoY τον Απρίλιο 2024 και 8,2% YoY τον Μάιο 2023)

Προβλέψεις για το σύνολο του έτους – Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Μαΐ-2024: 2024 2,8%, 2025 2,1%

ΕνΔΤΚ (% YoY)

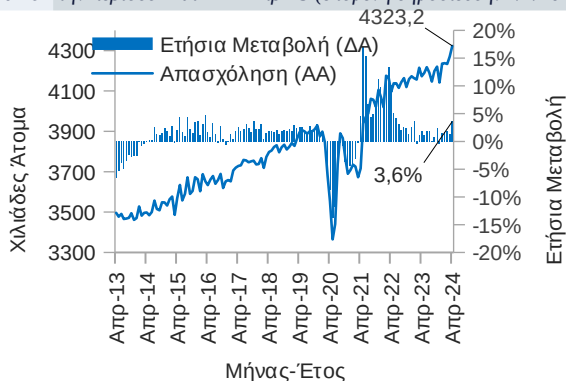
Περίοδος: 5/2004-5/2024
 Στοιχεία: μηνιαία
 Μέσος Όρος: +2,0%
 Διάμεσος: +1,6%
 Μέγιστο: +12,1% (9/2022)
 Ελάχιστο: -2,9% (11/2013)

Δημοσίευση: 10/6/2024
 Επομ. δημ.: 9/7/2024

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ), Ευρωπαϊκή Επιτροπή (European Commission), Eurobank Research.

Πίνακας Α2: Δείκτες Οικονομικής Δραστηριότητας και Συγκυρίας της Ελληνικής Οικονομίας

Απασχόληση (σύνολο οικονομίας): +3,6% YoY τον Απρ-24 από +1,3% YoY τον Μαρ-24, +1,5% YoY την περίοδο Μαΐ-23 – Απρ-24 (12Μ) από +2,5% YoY την περίοδο Μαΐ-22 – Απρ-23 (επόμενη δημοσίευση: 1/7/2024)

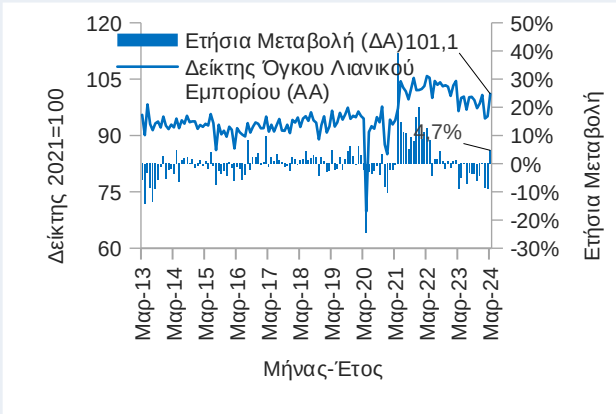

Δείκτης Όγκου Λιανικού Εμπορίου: +6,2% MoM και +4,7% YoY τον Μαρ-24 από +0,6% MoM και -9,0% YoY τον Φεβ-24, -3,9% YoY την περίοδο Απρ-23 – Μαρ-24 (12Μ) από +0,2% YoY την περίοδο Απρ-22 – Μαρ-23 (επόμενη δημοσίευση: 28/6/2024)

Δείκτης Οικονομικού Κλίματος: 111,0 ΜΔ τον Μαΐ-24, +2,4 ΜΔ MoM και +3,6 ΜΔ YoY τον Μαΐ-24 από +0,1 ΜΔ MoM και +0,4 ΜΔ YoY τον Απρ-24 (επόμενη δημοσίευση: 27/6/2024)

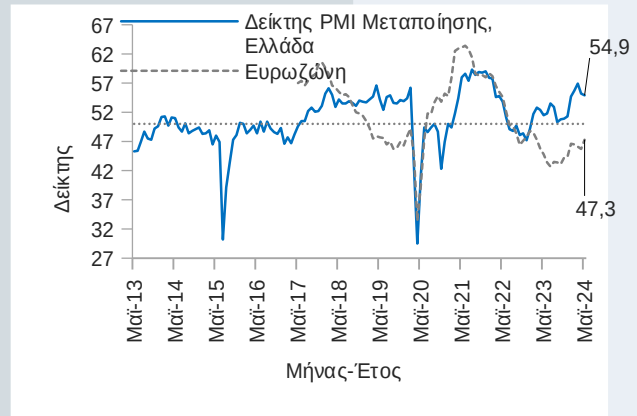
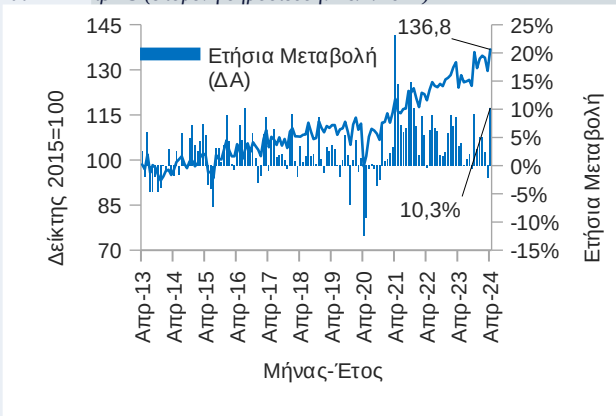

Δείκτης Εμπιστοσύνης Καταναλωτή: -43,8 ΜΔ τον Μαΐ-24, -2,1 ΜΔ MoM και -9,3 ΜΔ YoY τον Μαΐ-24 από +3,0 ΜΔ MoM και +2,9 ΜΔ YoY τον Απρ-24 (επόμενη δημοσίευση: 27/6/2024)

Δείκτης Παραγωγής Μεταποίησης: +5,5% MoM και +10,3% YoY τον Απρ-24 από -3,2% MoM και -2,2% YoY τον Μαρ-24, +3,2% YoY την περίοδο Μαϊ-23 – Απρ-24 (12Μ) από +5,6% YoY την περίοδο Μαϊ-22 – Απρ-23 (επόμενη δημοσίευση: 10/7/2024)

Δείκτης PMI Μεταποίησης: 54,9 ΜΔ τον Μαϊ-24, -0,3 ΜΔ MoM και +3,4 ΜΔ YoY τον Απρ-24 από -1,7 ΜΔ MoM και +2,8 ΜΔ YoY τον Απρ-24 (επόμενη δημοσίευση: 1/7/2024)

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ), Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (ΙΟΒΕ), S&P Global, Eurobank Research.
 Σημείωση: ως ΜΔ ορίζουμε τις μονάδες δείκτη, ως MoM και YoY τη μηνιαία και την ετήσια μεταβολή αντίστοιχα, και ως ΑΑ και ΔΑ τον οριζόντιο και τον κάθετο άξονα αντίστοιχα.

Πίνακας Α3: Βασικά Μακροοικονομικά - Μικροοικονομικά Μεγέθη της Ελληνικής Οικονομίας																
Ενημέρωση: 14/6/2024																
Μεταβλητές	Στοιχ.	Πηγή	Μέτρηση	Εποχ. Διόρθ.	Τελευταία Παρατήρηση	Παρατήρηση		Παρατηρήσεις Παρελθόντων Ετών								
						Προηγούμενης Περιόδου	Παράρτησης	2020	2019	2018	2017	2016				
Βασική Επισκόπηση																
Πραγματικό Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν	y	(β), (7)	% YoY	-	2.0%	2023	5.6%	2022	8.4%	2021	-9.3%	2020	19%	2019	17%	2018
Πραγματικό Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν			€ δις	-	194.5		190.7		180.6		166.7		163.8		160.4	
Ονομαστικό Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν			€ δις	-	220.3		206.6		181.5		165.0		163.3		179.6	
Ποσοστό Ανεργίας			%	-	11.1%		12.4%		14.7%		16.3%		17.3%		19.3%	
Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή			% YoY	-	4.2%		9.3%		0.6%		-1.3%		0.5%		0.8%	
Αποπληθωριστής Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος			% YoY	-	4.5%		7.8%		15%		-0.8%		0.2%		-0.2%	
Πραγματικό Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν	q		% YoY	Ναι	2.1%	2024 Q1	13%	2023 Q4	19%	2023 Q1	7.7%	2022 Q1	-2.2%	2021 Q1	-1.6%	2020 Q1
Πραγματικό Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν			% QoQ	Ναι	0.7%		0.3%		-0.1%		2.2%		3.6%		-2.1%	
Ποσοστό Ανεργίας	m		%	Ναι	10.8%	Απρ-24	10.8%	Μαρ-24	11.5%	Απρ-23	12.5%	Απρ-22	17.0%	Απρ-21	18.1%	Απρ-20
Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή			% YoY	-	2.4%	Μαί-24	3.2%	Απρ-24	4.1%	Μαί-23	11.5%	Μαί-22	17.0%	Μαί-21	-0.7%	Μαί-20
Αποπληθωριστής Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος	q		% YoY	Ναι	2.8%	2024 Q1	3.7%	2023 Q4	6.0%	2023 Q1	8.0%	2022 Q1	-1.6%	2021 Q1	-0.3%	2020 Q1
Συναμ. Πραγμ. Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος																
Πραγμ. Ιδιωτική Καταναλ. (Νοικοκυριά και ΜΚΙΕΝ)	q	(β), (7)	% YoY	Ναι	2.2%	2024 Q1	2.0%	2023 Q4	10%	2023 Q1	13.1%	2022 Q1	-6.9%	2021 Q1	0.4%	2020 Q1
Πραγμ. Δημόσια Καταναλωση			% YoY	Ναι	-4.0%		19%		3.8%		2.6%		1.8%		3.1%	
Πραγμ. Επενδύσεις Παγίων (Ιδιωτικές και Δημόσιες)			% YoY	Ναι	2.9%		-5.5%		8.2%		15.3%		10.7%		3.3%	
Πραγμ. Εξαγωγές (Αγαθά και Υπηρεσίες)			% YoY	Ναι	-5.7%		16%		9.1%		15.3%		-0.8%		-10.1%	
Πραγμ. Εισαγωγές (Αγαθά και Υπηρεσίες)			% YoY	Ναι	3.1%		0.0%		4.6%		15.3%		-3.9%		2.4%	
Απορροφητικότητα																
Πραγμ. Παραγωγή της Εργασίας (ανά απασχολούμενο)	q	(4), (7)	% YoY	Ναι	0.6%	2024 Q1	0.4%	2023 Q4	0.9%	2023 Q1	10%	2022 Q1	3.4%	2021 Q1	-15%	2020 Q1
Πραγμ. Παραγωγή της Εργασίας (ανά ώρα εργασίας)			% YoY	Ναι	0.6%		-0.2%		0.3%		-6.9%		6.8%		3.6%	
Αγορά Εργασίας																
Απασχολούμενοι	m	(β), (7)	χιλ. άτομα	Ναι	4323.2	Απρ-24	4270.8	Μαρ-24	4173.1	Απρ-23	4095.4	Απρ-22	3736.3	Απρ-21	3554.8	Απρ-20
Ανεργοί			χιλ. άτομα	Ναι	521.3		515.2		542.2		586.7		763.3		783.1	
Εργατικό Δυναμικό			χιλ. άτομα	Ναι	4844.5		4786.0		4715.3		4682.1		4479.6		4337.9	
Μη Ενεργός Πληθυσμός			χιλ. άτομα	Ναι	2938.3		2997.2		3091.0		3154.7		3393.0		3561.7	
Αγορά Δανείων																
Δείκτης Τιμών Διαμερισμάτων	q	(2), (7)	% YoY	Όχι	10.4%	2024 Q1	12.4%	2023 Q4	15.6%	2023 Q1	10.0%	2022 Q1	3.2%	2020 Q4	6.7%	2020 Q1
Βιομηχανία και Εμπόριο																
Δείκτης Υπευθύνων Προμηθειών (PMI)	m	(5), (7)	ΜΔ	Ναι	54.9	Μαί-24	55.2	Απρ-24	51.5	Μαί-23	53.8	Μαί-22	58.0	Μαί-21	41.1	Μαί-20
Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής		(β), (7)	% YoY	Ναι	10.7%	Απρ-24	-0.3%	Μαρ-24	4.8%	Απρ-23	-4.8%	Απρ-22	22.2%	Απρ-21	-10.1%	Απρ-20
Δείκτης Ουγκο στο Λιανικό Εμπόριο			% YoY	Ναι	4.7%	Μαί-24	-9.0%	Απρ-24	-8.8%	Μαί-23	12.5%	Μαί-22	-0.5%	Μαί-21	-2.2%	Μαί-20
Εξωτερικές Τομές																
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (Α+Β+Γ+Δ)	m	(2), (7)	Σ2m € δις	Όχι	-14.2	Μαρ-24	-13.9	Φεβ-24	-17.9	Μαρ-23	-16.7	Μαρ-22	-10.2	Μαρ-21	-2.5	Μαρ-20
A. Ισοζύγιο Αγαθών (Α1+Α2+Α3)			Σ2m € δις	Όχι	-33.4		-33.4		-37.7		-30.9		-18.0		-22.4	
A1. Καυσίμων			Σ2m € δις	Όχι	-6.6		-7.1		-12.3		-7.8		-2.5		-5.1	
A2. Πλοίων			Σ2m € δις	Όχι	-0.2		-0.1		-0.3		0.0		0.0		-0.3	
A3. Χωρίς Καύσιμα και Πλοία			Σ2m € δις	Όχι	-26.6		-26.2		-25.1		-23.1		-15.4		-17.0	
B. Ισοζύγιο Υπηρεσιών (B1+B2+B3)			Σ2m € δις	Όχι	22.0		22.1		19.5		13.1		6.9		20.8	
B1. Ταξιδιωτικό			Σ2m € δις	Όχι	18.2		18.2		15.9		9.5		3.3		15.5	
B2. Μεταφορών			Σ2m € δις	Όχι	3.3		3.3		3.5		3.7		3.7		5.7	
B3. Λοιπών Υπηρεσιών			Σ2m € δις	Όχι	0.4		0.6		0.1		-0.1		-0.2		-0.4	
Γ. Ισοζύγιο Πρωτογενών Εσοδημάτων (Γ1+Γ2+Γ3)			Σ2m € δις	Όχι	-5.4		-5.7		-14		-0.1		0.5		-1.6	
Γ1. Αμοιβών και Μισθών			Σ2m € δις	Όχι	-1.1		-1.1		-12		-1.1		-1.1		-1.2	
Γ2. Τόκων, Μερισιμάτων και Κερδών			Σ2m € δις	Όχι	-6.6		-6.6		-3.1		-1.6		-1.4		-2.9	
Γ3. Λοιπών Πρωτογενών Εσοδημάτων			Σ2m € δις	Όχι	2.3		2.1		3.0		2.6		3.0		2.5	
Δ. Ισοζύγιο Δευτερογενών Εσοδημάτων (Δ1+Δ2)			Σ2m € δις	Όχι	2.6		3.1		16		12		0.4		0.8	
Δ1. Γενικής Κυβέρνησης			Σ2m € δις	Όχι	-0.6		-0.1		11		12		0.5		0.6	
Δ2. Λοιπών Τομέων			Σ2m € δις	Όχι	3.3		3.3		0.6		0.0		-0.1		0.2	
Δημοσιονομικά Στοιχεία (Γενική Κυβέρνηση)																
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης % του ΑΕΠ	y	(β), (7)	%	-	-1.6%	2023	-2.5%	2022	-7.0%	2021	-9.8%	2020	0.8%	2019	0.9%	2018
Πρωτογενές Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης % του ΑΕΠ			%	-	1.9%		0.0%		-4.5%		-6.8%		3.8%		4.3%	
Χρέος Γενικής Κυβέρνησης % του ΑΕΠ			%	-	161.9%		172.7%		195.0%		207.0%		180.6%		186.4%	
Επίτοκια Αναφοράς Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας																
Διακόλληση Απώδοχης Καταθέσεων	-	(2), (7)	%	-	4.00%	20/9/23	3.75%	2/8/23	3.50%	2/16/23	3.25%	10/5/23	3.00%	22/3/23	2.50%	8/2/23
Δημοπρασίες Σταθερού Επιστοκίου			%	-	4.50%		4.25%		4.00%		3.75%		3.00%		3.00%	
Διακόλληση Οριακής Χρηματοδότησης			%	-	4.75%		4.50%		4.25%		4.00%		3.75%		3.25%	
Τίτλοι Ελληνικού Δημοσίου και Τραπεζικά Επτόκια																
Απόδοση Τίτλων Ελληνικού Δημοσίου (10 έτη), Τέλος Περιόδου	m	(6), (7)	%	-	3.66%	Μαί-24	3.47%	Απρ-24	3.78%	Μαί-23	3.58%	Μαί-22	0.83%	Μαί-21	15.1%	Μαί-20
Διαφορά Απόδοσεων Ελλάδα-Γερμανία (10 έτη), Τέλος Περιόδου			ΜΒ	-	100.7		89.3		151.5		245.0		117		195.9	
Τραπεζικό Μέσο Επτόκιο Καταθέσεων (νέων)	(2), (7)		%	-	0.53%	Απρ-24	0.53%	Μαρ-24	0.25%	Απρ-23	0.04%	Απρ-22	0.06%	Απρ-21	0.13%	Απρ-20
Τραπεζικό Μέσο Επτόκιο Δανείων (νέων)			%	-	5.98%		6.24%		5.85%		4.14%		3.84%		4.5%	
Χρηματοδότηση																
Γενικό Σύνολο Χρηματοδότησης (Α+Β+Γ+Δ)	m	(2), (7)	€ δις	Όχι	149.1	Απρ-24	149.5	Μαρ-24	145.9	Απρ-23	138.7	Απρ-22	131.5	Απρ-21	138.1	Απρ-20
A. Γενική Κυβέρνηση			€ δις	Όχι	32.9		32.5		32.9		28.9		32.1		23.8	
B. Ιδιωτικές Επιχειρήσεις			€ δις	Όχι	75.7		76.4		70.8		65.9		68.8		73.0	
Γ. Ιδιώτες και ΙΜΚΙ			€ δις	Όχι	36.0		36.1		37.7		39.1		53.7		65.8	
Δ. Αγρότες, Ελευθ. Επιχειρηματίες και Ατομικές Επιχ.			€ δις	Όχι	4.5		4.5		4.5		4.8		6.9		8.5	
Καταθέσεις και Ρέπος																
Σύνολο Καταθέσεων και Ρέπος (Α+Β+Γ+Δ)	m	(2), (7)	€ δις	Όχι	224.8	Απρ-24	224.3	Μαρ-24	224.4	Απρ-23	216.1	Απρ-22	204.3	Απρ-21	202.5	Απρ-20
A. Κάτοικοι Εσωτερικού (Α1+Α2+Α3)			€ δις	Όχι	197.4		197.2		194.7		187.3		176.6		159.8	
A1. Γενική Κυβέρνηση			€ δις	Όχι	6.7		7.0		9.2		9.1		8.9		13.2	
A2. Ιδιωτικές Επιχειρήσεις (Α2.1+Α2.2+Α2.3)			€ δις	Όχι	45.4		45.4		43.5		42.1		37.8		27.4	
A2.1. Ασφαλιστικές Επιχειρήσεις			€ δις	Όχι	0.8		0.6		1.0		1.7		1.7		1.2	
A2.2. Λοιπά Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα			€ δις	Όχι	3.1		3.1		2.6		3.4		4.3		2.4	
A2.3. Μη Χρηματοπιστωτικές Επιχειρήσεις			€ δις	Όχι	41.5		41.6		40.0		37.0		31.8		23.8	
A3. Νοικοκυριά και ΙΜΚΙ			€ δις	Όχι	145.3		144.9		142.0		136.1		130.0		119.2	
B. Κάτοικοι Λοιπών Χωρών Ευρωζώνης			€ δις	Όχι	4.8		4.8		4.5		3.9		3.4		1.9	
Γ. Μη Κάτοικοι Ευρωζώνης			€ δις	Όχι	11.4		11.0		11.6		9.7		6.5		6.4	
Δ. Υποχρεώσεις Σχετ. με Μεταβίβαζ. Περιουσι. Στοιχεία			€ δις	Όχι	11.2		11.3		13.6		15.2		17.8		34.5	
Δείκτες Εμπιστοσύνης																
Δείκτης Οικονομικού Κλίματος	m	(3), (7)	ΜΔ	Ναι	111.0	Μαί-24	108.6	Απρ-24	107.4	Μαί-23	106.2	Μαί-22	107.0	Μαί-21	82.8	Μαί-20
Βιομηχανία (στάθμιση 40%)			ΜΔ	Ναι	3.6		2.0		-0.4		5.8		4.6		-21.5	
Υπηρεσίες (στάθμιση 30%)			ΜΔ	Ναι	52.5		46.6		34.3		16.6		12.5		-51.1	
Καταναλωτής (στάθμιση 20%)			ΜΔ	Ναι	-43.8		-41.7		-34.5		-51.3		-21.9		-40.1	
Λιανικό Εμπόριο (στάθμιση 5%)			ΜΔ	Ναι	17.9		0.6		12.1		-0.1		-0.3		-30.9	
Κατασκευές (στάθμιση 5%)			ΜΔ	Ναι	5.9		-2.0		11.9		-25.4		-9.8		-82.6	

Ομάδα Ανάλυσης και Έρευνας

Δρ. Τάσος Αναστασάτος | Επικεφαλής Οικονομολόγος Ομίλου Eurobank
tanastasatos@eurobank.gr | + 30 214 40 59 706

Μιχαήλ Βασιλειάδης
Ερευνητής Οικονομολόγος
mvasileiadis@eurobank.gr
+ 30 214 40 59 709

Δρ. Στυλιανός Γώγος
Ερευνητής Οικονομολόγος
sgogos@eurobank.gr
+ 30 214 40 63 456

Μαρία Κασόλα
Ερευνητρια Οικονομολόγος
mkasola@eurobank.gr
+ 30 210 40 63 453

Marcus Bensasson
Ερευνητής Οικονομολόγος
mbensasson@eurobank.gr
+ 30 214 40 65 113

Δρ. Κωνσταντίνος Πέππας
Ερευνητής Οικονομολόγος
kpeppas@eurobank.gr
+ 30 214 40 63 520

Παρασκευή Πετροπούλου
Ανώτερη Οικονομολόγος
ppetropoulou@eurobank.gr
+ 30 214 40 63 455

Δρ. Θεόδωρος Ράπανος
Ερευνητής Οικονομολόγος
trapanos@eurobank.gr
+ 30 214 40 59 711

Δρ. Θεόδωρος Σταματίου
Ανώτερος Οικονομολόγος
tstamatiou@eurobank.gr
+ 30 214 40 59 708

Περισσότερες εκδόσεις μας διαθέσιμες στην ηλεκτρονική διεύθυνση που ακολουθεί: <https://www.eurobank.gr/en/group/economic-research>
Εγγραφείτε ηλεκτρονικά, σε: <https://www.eurobank.gr/el/omilos/oikonomikes-analuseis/forma-ekdilosis-endiaferontos>
Ακολουθήστε μας στο **twitter**: https://twitter.com/Eurobank_Group
Ακολουθήστε μας στο **LinkedIn**: <https://www.linkedin.com/company/eurobank>

DISCLAIMER

This report has been issued by Eurobank S.A. ("Eurobank") and may not be reproduced in any manner or provided to any other person. Each person that receives a copy by acceptance thereof represents and agrees that it will not distribute or provide it to any other person. This report is not an offer to buy or sell or a solicitation of an offer to buy or sell the securities mentioned herein. Eurobank and others associated with it may have positions in, and may effect transactions in securities of companies mentioned herein and may also perform or seek to perform investment banking services for those companies. The investments discussed in this report may be unsuitable for investors, depending on the specific investment objectives and financial position. The information contained herein is for informative purposes only and has been obtained from sources believed to be reliable but it has not been verified by Eurobank. The opinions expressed herein may not necessarily coincide with those of any member of Eurobank. No representation or warranty (express or implied) is made as to the accuracy, completeness, correctness, timeliness or fairness of the information or opinions herein, all of which are subject to change without notice. No responsibility or liability whatsoever or howsoever arising is accepted in relation to the contents hereof by Eurobank or any of its directors, officers or employees. Any articles, studies, comments etc. reflect solely the views of their author. Any unsigned notes are deemed to have been produced by the editorial team. Any articles, studies, comments etc. that are signed by members of the editorial team express the personal views of their author.

